

Legendy a pověsti 2. stupeň

Projekt:

**Byli jsme sousedé, teď jsme přátelé
Boli sme susedia, teraz sme priatelia
Byliśmy sąsiadami, teraz jesteśmy przyjaciółmi**

Číslo projektu: 2020-1-CZ01-KA229-078404

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Česká pověst

Pověst o Golemovi

<https://youtu.be/Bo2yxIEd79o>

Postavy: Golem, rabín Jehuda Löw, vypravěč

SCÉNÁŘ:

Vypravěč: Na českém trůně sedí Rudolf II. z rodu Habsburků, a pražští židé žijí ve strachu. To se má však brzy změnit.

rabín Jehuda: *(prochází se po místnosti, přemýšlí, mluví si pro sebe)* Jak mám jenom Golema přivést k životu, bez něj židy neochráním. *(zarazí se a přistoupí k vedle stojícímu Golemovi)* „Emet“ *(Pravda)*. Hmm, to by asi šlo *(prstem to slovo napíše Golemovi na čelo)* Běž! Běž a ochraňuj je za každou cenu!

Golem: Ano, ochraňovat za každou cenu.

Vypravěč: Golem kráčí do židovské čtvrti a rozhlíží se, zahlédne židovské obyvatele a popadne ho zuřivost.

Golem: Pán říkal chránit je.

Vypravěč: Golem ukazuje prstem směrem ke zbytku Prahy a zuřivě kráčí proti židovským obyvatelům, židé prchají strachy.

...

Vypravěč: Golem se vrací do domu svého pána, kde už čeká pobouřený Jehuda, který byl svědkem Golemových činů.

rabín Jehuda: Cos to udělal? Zaútočil jsi na ty, které jsi měl chránit. Je to má chyba, svůj úděl jsi špatně pochopil. Nebyl to dobrý nápad, jsi tu spíš na škodu. *(přistoupí k hliněnému obru)* Panovník zajistí pro židovské obyvatelstvo bezpečí, zprovodím-li tě ze světa. Tvé zlomené srdce nepřineslo nic než starosti, tady už jsi k ničemu

Vypravěč: Rabín natáhne ruku a smaže písmeno „e“ ze slova „emet“, čímž vzniklo slovo, které znamená smrt. Golem se bezvládně zhroutí k zemi.

rabín Jehuda: Dokonáno jest!

Polská pověst

"Szewczyk Dratewka"

<https://youtu.be/IrqQznhQx5o>

NARRATOR:

Žył sobie na świecie biedny chłopiec.

Nazywano go Dratewka.

Szedł raz Szewczyk wielkim lasem, gdy nagle zobaczył pod sosną rozrzucone mrowisko.

SZEWczyk:

Co tu się stało? Biedne mróweczki. Nie martwcie się, pomogę wam.

MRÓWKI:

Dziękujemy ci, dobry człowieku. Jak będziesz kiedy w potrzebie, to przyjdziemy ci z pomocą.

NARRATOR:

Minęło kilka dni. Szedł znów Dratewka przez las i znów zobaczył wielką krzywdę.

SZEWczyk:

A tu co? Kto wam pszczołki barć zniszczył?

Pomogę wam barć odbudować.

PSZCZOŁY:

Dziękujemy ci, dobry człowieku. Gdy będziesz w potrzebie, przyjdziemy ci z pomocą.

NARRATOR:

Minęło kilka dni.

Pewnego dnia poszedł Dratewka nad staw, po którym pływały dzikie kaczki.

SZEWczyk:

Cyraneczki! Jakie jesteście piękne! Nie bójcie się.

Nie chcę was zabijać, a chcę was chlebem ucztować.

KACZOR:

Jaki miły jesteś chłopcze. Jeśli będziesz kiedyś w potrzebie, to przyjdziemy ci z pomocą.

SZEWczyk:

Jakąż ja mogę mieć z was pomoc? Podeszwy za mnie nie przyszyjecie ani obcasa nie przybijecie.

Ale dziękuję wam.

NARRATOR:

Wędrował Dratewka po świecie, aż dotarł do zamku z wysoką wieżą. W wieży czarownica więziła piękną pannę. Szewczyk dowiedział się, że pannę może uwolnić tylko ten, kto jest bardzo odważny i wykona trudne zadania.

SZEWczyk:

Nie boję się czarownicy, pracy też się nie lękam.
Spróbuję!

CZAROWNICA:

Czyś ty człowiek, czyś ty zwierz, czemu pukasz, czego chcesz?

SZEWczyk:

Chcę się z tą panną, co siedzi w wieży ożenić.

CZAROWNICA:

Dobrze, ale musisz wykonać dwa zadania i rozwiązać zagadkę. Masz tu piasku z makiem korzec. Przebierz, zanim błysną zorze. Jak nie zrobisz do poranku, to ci panku urwę głowę i gotowe.

NARRATOR:

Zmartwił się Dratewka, ale z pomocą przyszły mu mrówki. Mak od piasku oddzieliły i wróciły do lasu, a Szewczyk poszedł spać.

CZAROWNICA:

Co widzisz? Udało ci się wykonać pierwsze zadanie, ale to nie koniec. Dzisiaj czeka cię drugie zadanie. Miała panna kluczyk złoty i jak poszła do kąpieli, upuściła go w topieli. Uwiń mi się składnie i znajdź kluczyk na dnie. Jak nie znajdziesz do poranku, to ci panku urwę głowę i gotowe.

SZEWczyk:

Staw duży, a woda głęboka. Gdzie szukać złotego kluczyka?

KACZKI:

Nie martw się dobry człowieku.
Spróbujemy ci pomóc.

NARRATOR:

Zanurkowały kaczki pod wodę, odnalazły kluczyk i dały go Szewczykowi.

SZEWczyk:

Dziękuję wam cyraneczki za pomoc.

NARRATOR:

Uradowany Szewczyk wrócił do zamku i wręczył złoty kluczyk czarownicy.

CZAROWNICA:

Drugie zadanie wykonałeś, ale teraz jest trzecia próba! Popatrz, tu jest dziewięć panien, musisz zgadnąć jak należy, która z nich jest panną z wieży. Jak nie zgadniesz do poranku, to ci panku urwę głowę i gotowe.

SZEWczyk:

Jak rozwiązać tę zagadkę? Wszystkie panny wyglądają jednakowo!

NARRATOR:

Nagle nadleciały pszczoły, okrążyły całą izbę i zatrzymały się nad głową ostatniej panny.

SZEWczyk:

To jest zaczarowana panna. Odgadłem twoją zagadkę.

PANNA:

O mój ty najmilszy. Z niewoli mnie wybawiłeś. Zostańmy razem i zamieszkajmy na zamku czarownicy.

NARRATOR:

Dratewka z panną z wieży huczne wesele wyprawili i żyją tam szczęśliwie do dzisiejszego dnia.

Slovenská pověst

Detvan a Jánošíkov poklad

<https://www.youtube.com/watch?v=fPOAPP6bQuk>

Postavy: Jánošík a jeho družina, pandúri, Detvan, starček, gazdiná, sliepka, kohút, rozprávač

Začiatok:

Jánošík ide so svojou družinou v lese, nájdu peknú čistinku, zaspievajú si (Na skle maľované).

TEXT PIESNE:

Zbohom buď, lipová lyžka
žitia môjho verná družka
na zbojníckom poli

Zbohom buď, kotlík medený
nad pahrebu vyúdený
zbohom hrudka soli

Čo som sa po horách nachodil
čo som sa pištoľí nanosil
Kto to vie kto to vie?
kto to vie kto povie?

Čo som sa naspieval po grúni
čo som sa navyhráždal Viedni
Čo naspieval v Dobrove
čo naspieval v Dobrove

Čo som sa s frajerkou naschádzal
čo zlatých dukátov nastrácal
Kto to vie kto to vie?
kto to vie kto povie?

Čo som sa povestí naslýchchal
čo tuhej pálenky napíjal
Čo naspieval v Dobrove
čo naspieval v Dobrove

Sadnú si, jedia, voľne sa rozprávajú. Zrazu v diaľke počuť kričať pandúrov. Družina rýchlo zbalí jedlo, berú sa na odchod, Jánošík rýchlo schová poklad. Utekajú preč. Pribehnú pandúri, nájdu stopy po ohni, hľadajú šlapaje a rozbehnú sa za nimi.

Rozprávač: Neďaleko Detvy je vrch Katruša. O vrchu sa oddávna hovorilo, že si v ňom Jánošík ukryl dukáty. Len nik nevedel, na ktorom mieste. Prichádzali hľadači od Detvy, zo široka - ďaleka, ale nič nenašli. A tak pomaly zabúdali, iba kde – tu sa zjavil niekto, kto by rád poľahky zbohatol.

Raz jeden Detvan oddychoval v hore akurát v úpätí vrchu Katruša. Od včasného rána sa moril so sekerou a drevom. Vybral si s batoha kus chleba so slaninou. Ako si ujedá, zrazu za ním čosi zašuchoce.

Starček:

Bože ti pomáhaj, braček.

Detvan:

Akýže som ja braček, veď mi otcom môžete byť.

Starček:

Takto dobre, aj tak dobre. Sadnem si, lebo od únavy už dobre nevidím.

(posunie sa Detvan na dreve a ponúkne starčeka chlebom a slaninkou a dá sa mu napiť. Starček sa naje, napije)

Starček:

Ďakujem, mládenček. Počuj bratku. Ty si mal, ty si dal. Ale ja nič nemám, nič ti nemôžem dať. Iba ak dobrú radu...

Detvan:

Dobrá rada nad zlato, otec.

Starček:

Počul si ty už o Jánošíkových dukátoch?

Detvan:

(mávneme rukou) Ktože by o nich nepočul? Prázdne reči.

Starček:

A keby neboli?

Detvan:

Veľa ľudí sa tu už obrátilo, ale nikto nič nenašiel.

Starček:

Nenašli a ani nenájdu, lebo nevedia, ako hľadať.

Detvan:

A vy vari viete?

Starček:

Možno viem, možno nie, ale som sa presvedčil, že si poriadny človek, nuž ti niečo poviem. Ostatok si domyslíš. Kto chce nájsť poklad, musí na tieto miesta priviesť dvanásť bratov od jedného otca a jednej matere.

(chvíľočku ešte posedí, potom odíde)

Rozprávač:

Rubačovi sa veru odrazu rúbať nedalo. Sekera odskakovala bokom, len-len, že si nohu nedokaličil, lebo mu jednostaj chodili po rozume starcove reči. Ale zakaždým prichodil k jednému: dvanásť bratov od jedného otca a jednej matere! Myslel na všetkých z dediny, i takých, čo poznal naokolo, ale veru nik nemal dvanásť synov. Keď ich aj bolo, vždy sa medzi nich zamiešali aj dievky. Alebo nemali jedného otca, alebo matere. Nakoniec nechal robotu robotou a pobral sa domov, možno zabudne na starcove slová.

Nezabudol. Ba ešte väčšmi myslel na starcovu radu.

Žena:

Počuj starý, o čomže hútaš? Či si chorý, alebo ťa niečo zašlo?

Detvan:

Zašlo, veru zašlo, žena moja...

Žena:

A čo ťa zmára?

Detvan:

Stretol som jedného starčeka v lese. Ten mi poradil, ako môžeme nájsť Jánošíkov poklad. Treba prísť na vrch Katruše dvanásť bratov od jednej matere a jedného otca.

Žena:

Ojój, veru, to ťažko nájdeme. Ale niečo vymyslíme.

Rozprávač:

Doteraz chodil jeden, odteraz dvaja zahútaní ľudia. Lenže žena mala bystrejší rozum. Jedného dňa, keď sa už aj zima pominula a prichodila jar, hovorí mužovi:

Žena:

Ak mal starý pravdu, určite dostaneme poklad.

Detvan:

Žena, hovor, ako?

Žena:

To nechaj na moju starosť.

Rozprávač:

Tak aj bolo. Žena vymyslela, čo vymyslela. Mala na dvore sliepočku a kohútika. Raz sa sliepočka stratila, nebolo o nej ani chýru, ani slychu. Nik nevedel, kde sa podela, iba gazdiná. Striehla na sliepočku a vystriehla, že znáša vajíčka do sena. Nevedela, koľko ich zniesla, koľko nie. Uplynuli tri týždne, vychodí sliepka zo stodoly a za ňou krdeľ kureniec. Tešila sa gazdiná i netešila, ale starostlivo opatrovala i kuriatka. Keď už bolo dobre poznať, ktoré kura je sliepočka a ktoré kohútik, začala rátať. A narátala akurát dvanásť kohútikov. Dvanásť kohútikov, dvanásť bratov od jedného otca a jednej matere. Gazda pochopil, čo vymyslela gazdiná.

Jedného dňa zbral kohútiky na Katrušu. Prišiel až na temeno temného vrchu. Tam vypustil kohútiky, ktoré zapíšťali, keď zbadali, že mať nie je s nimi. Ale potom obhŕkli skalú. Práve bola svätajánka noc. Odrazu sa skala otvorila a v nej zažiarili dukáty. Samé nové, novučičké kremnické dukáty. Nabral si Detvan, koľko vládla uniesť a v duchu ďakoval starčekovi za radu. Ešte chcel pozháňať kohútiky, ale tie všetky zmizli. Vrátil sa Detvan domov a žil so ženou šťastne. A vraj sa im narodilo dvanásť detí. Samé dcéry.

Na konci sa znova zaspieva pieseň Na skle maľované.

slovensky	česky	poľsky
mater	mater	matka
kŕdeľ	hejno	trzoda
grúň	gruň	grań
lyžka	lžička	łyżka

dukáty	dukáty	dukaty
pandúr	pandur	zbrojny